

Аналітична записка

ЗЕЛЕНА ВАРТА:

взаємодія із місцевим самоврядуванням для реформи системи екологічного контролю та моніторингу в Україні

Реформування системи екологічного контролю та моніторингу є тривалим, громіздким та витратним проектом, який потребує декількох років, внесення змін до 28 законів та чотирьох кодексів України, створення нової Державної природоохоронної служби, перерозподіл повноваження між 8 центральними органами виконавчої влади, прийняття ряду підзаконних нормативних документів, розробки та затвердження методик, набору кадрів, збільшення бюджетного фінансування та одержання міжнародної підтримки. Першим кроком може стати взаємодія між наявними центральними органами виконавчої влади та новоствореними в процесі успішної реформи децентралізації об'єднаними територіальними громадами, в контексті розширення їх повноважень та відповідальності.

Бар'єри

Робота над реформою системи екологічного контролю та моніторингу протягом півроку, підготовка юридичних документів, спілкування із керівниками підрозділів міністерства екології та природних ресурсів, державної екологічної інспекції, донорських організацій, центральних органів виконавчої влади, громадськими та екологічними активістами місцевого самоврядування довела, що крім очевидних бар'єрів на шляху до реформування, таких як низька екологічна свідомість та недостатня інституційна спроможність – постають і інші специфічні бар'єри, такі як:

Бар'єр недовіри до суперповноважень - насторожене ставлення до запланованого широкого кола повноважень майбутньої об'єднаної державної служби, як з боку центральних органів виконавчої влади, так і міжнародних організацій, так і бізнесу. Фактично, новостворена служба зможе припинити діяльність будь якого бізнесу в Україні, принаймні створити величезні проблеми.

Бар'єр конкуренції за повноваження - крихітність і не контрольованість теперішньої системи екологічного моніторингу, яка розпорошена і юридично закріплена за 8 відомствами; жорстка конкуренція за повноваження в сфері контролю, (які, по суті, дублюються з державними органами підпорядкованими іншим міністерствам) та окремих правоохоронних функцій майбутньої природоохоронної служби; проблематичність політичної підтримки в чинному парламенті та КМ; необхідність внесення змін до 27 законів та чотирьох кодексів у ВР та погодження постанови з ЦОБВ та КМ.

Економічний бар'єр - обмежені кошти державного бюджету, обсяг фінансування наявної Екологічної інспекції та недовіра до суперповноважень з боку багатьох міжнародних інституцій.

Кадровий бар'єр - обмеження щодо можливості набору нових кадрів. За умови, що нормативи по зарплатах зберігаються на рівні 1-3 мінімальних окладів для більшості державних службовців. Крім того, наявна чисельність співробітників Екоінспекції (близько 2.5 тис. чол.), не дозволяє забезпечити необхідного контролю за дотриманням нещодавно прийнятих законів щодо запобігання жорстокого поводження з тваринами, обов'язкового сортування сміття тощо.

Корупційний бар'єр - зацікавленість існуючої Екологічної інспекції, яка має токсичний імідж корупціонерів що стоять на заваді розвитку бізнесу, у самозбереженні.

Подолання бар'єрів

Необхідно мислити – глобально, а діяти - локально. Осідлавши хвилю реальної та успішної реформи децентралізації, в результаті якої створюються нові центри політичної та економічної сили – об'єднані територіальні громади, можна використати її для реформи системи екологічного контролю та моніторингу. Нові політики з новими повноваженнями на основі наявної нормативно-правової бази та спеціальних фондів місцевих бюджетів зможуть створити ефективну систему екологічного контролю та моніторингу – реальну природоохоронну службу реальних об'єднаних територіальних громад – “Зелену варту”.

Суперповноваження не можливі у будь якого інституту органів місцевої влади за визначенням, бо вони завжди підпорядковуються і контролюються центральними органами виконавчої влади.

Бар'єр конкуренції за повноваження – сьогодні існує протилежна проблема вакууму повноважень, бо місцеві влади не використовують наявні законодавчі та нормативні механізми для контролю за громадою (Додаток 1)..

Економічний бар'єр – не існує, бо тепер наявний залишок коштів від коштів спеціального фонду місцевих бюджетів на здійснення природоохоронних заходів, який складає більш ніж половину від зібраних коштів (Додаток 2).

Кадровий бар'єр – Зелена варта може набирати співробітників без обмежень щодо їх посадового окладу, як державних службовців і оплачувати з спеціальних фондів місцевих бюджетів. Підготовка та методичне забезпечення кадрів може здійснюватися в координації з Міністерством екології та природних ресурсів України.

Корупційний бар'єр – Зелена варта – природоохоронна служба об'єднаних територіальних громад, не буде токсичною. Великою проблемою є відновлення довіри до можливості держави, в принципі, бути ефективною у справедливому контролі за станом довкілля.

Екологічні податки та видатки

Зважаючи на те, що 80% екологічного податку, який сплачується в Україні, потрапляє саме до місцевих бюджетів, а використовується лише 32% (2016 рік), можна зрозуміти, що присутній резерв для розвитку системи екологічного контролю та моніторингу на основі взаємодії використання державного та місцевого бюджетів. Загальна сума надходжень екологічного податку за 2016 р. склала 3 368,3 млн. грн., до того ж борги за минулі періоди за заподіяну шкоду довкіллю становили 8,4 млн. грн. Найбільшими платниками податку були металургійна, добувна, переробна промисловість та паливно-енергетичний комплекс. 90% надходжень були отримані в таких областях: Донецька, Дніпропетровська, Запорізька, Івано-Франківська, Луганська, Вінницька, Харківська, Київська, Львівська, Полтавська. Найбільшим джерелом надходжень по цих областях є платежі за викиди в атмосферу стаціонарними джерелами забруднення - 2,34 млрд. грн., що складає близько 77% від загальної суми екологічного податку. Додаткові надходження за розміщення відходів становлять 21%, за скиди в водні об'єкти - 2%.

Надходження по областях суттєво відрізняються, так в Івано-Франківській області вони в 3.4 рази менші, а в Дніпропетровській, в двічі менші за надходження в Донецькій області.

За 2016 та 2017 роки видатки здійснювалися лише за бюджетними програмами Міністерства екології та природних ресурсів - «Здійснення природоохоронних заходів» - 221,7 млн. з загального фонду та 10.6 млн зі спецфонду, в 2017 р. 348,8 млн з загального фонду і 11,4 млн зі спецфонду та «Захист від шкідливої дії вод сільських населених пунктів та сільськогосподарських угідь» - 200 тис. грн з загального фонду в 2016 та 2017 рр. В результаті внесення змін до Бюджетного кодексу (від 28.12.2014 № 79-VIII) в 2015 р. кошти від сплати екологічного податку було перенаправлено до загального фонду. Внаслідок чого, в 2015 р. природоохоронні заходи коштом загального фонду місцевих бюджетів практично не здійснювалися, а за кошти з екологічного податку фінансувались заходи іншого призначення. В 25% - міст сіл та селищ природоохоронні заходи взагалі не плануються (Додаток 2).

Організаційно-економічні механізми взаємодії

Політичне рішення про необхідність реформування системи екологічного контролю та моніторингу на сьогодні існує, що засвідчено наявністю Розпорядження Кабінету від 31 травня 2017 р. № 616-р «Про схвалення Концепції реформування системи державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища» та Указом Президента №381/2017 «Про додаткові заходи щодо розвитку лісового господарства, раціонального природокористування та збереження об'єктів природно-заповідного фонду». Зокрема, йдеться про взаємодію центральних органів виконавчої влади та місцевого самоврядування щодо організації та фінансування робіт. Міністр екології та природних ресурсів України Остап Семерак, вважає, що «є доцільним визначення середньотермінових спільних для всіх регіонів України

природоохоронних пріоритетів, які б могли спільно фінансуватися з державного та місцевих бюджетів". Одним з таких пріоритетів може стати взаємодія державних органів та органів місцевого самоврядування в сфері забезпечення екологічної безпеки, зокрема, екологічного контролю та моніторингу.

За 2017 рік сформувалася практика створення місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища, що реалізується відповідно до Бюджетного Кодексу України, Постанови Кабінету Міністрів України від 17 вересня 1996 року №1147 підпункту 25 пункту 1 ст.26 закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», ст.ст.15,19,47,48 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища». Протягом 2017 року було створено місцеві Фонди охорони навколишнього природного середовища, затверджено Положення для областей, районів, міст, селищ та об'єднаних територіальних громад. Також, розроблено Порядок планування та фінансування природоохоронних заходів з районного фонду охорони навколишнього природного середовища, типові запити на планування заходів (Додаток 2).

Зелена варта

Охорона довкілля є одним із основних напрямків державної політики децентралізації поряд з фінансовою політикою, освітою, охороною здоров'я та сферою культури. Стратегічними пріоритетами державної політики децентралізації є розподіл повноважень, відповідальності і бюджетів на рівні державної системи управління (ЦОВВ, ОДА, РДА) та системи місцевого самоврядування (обласні, районні, міські, районні в містах, сільські та селищні ради, об'єднані територіальні громади (ОТГ)).

Перш за все, необхідно виходити з того, що у новостворених об'єднаних територіальних громадах уже є наявний економічний ресурс, у вигляді екологічного податку, який потрапляє до спеціальних фондів місцевих бюджетів і не використовується в повному обсязі. З іншого боку, на сьогодні об'єднані територіальні громади фактично отримують під контроль земельні ресурси та інші об'єкти, намагаються розвивати соціальну інфраструктуру, робити життя місцевих мешканців більш комфортним - вони отримують повноваження та можливості для контролю своєї території.

Таким чином, йдеться про створення нової комплексної природоохоронної служби, що діятиме на принципово нових засадах, використовуючи передові європейські практики, яка зможе здійснювати контроль за якістю компонентів природного середовища в межах своєї правової компетенції на своїй території. Це стосується не тільки про дотримання нових законів щодо запобігання жорстокому поводженню з тваринами та спалювання трави, а також моніторингу стану навколишнього природного середовища – атмосферного повітря, води, рослинності, якості ґрунту тощо на основі системи спостережень.

Окремим, важливим, і таким що потребує доопрацювання є питання правових і нормативних засад діяльності щодо запобігання екологічним ризикам завдання шкоди довкіллю та здоров'ю населення на території громад. **Об'єднана територіальна громада зможе прийняти Положення про фонд охорони навколишнього природного середовища (або внести доповнення до нього),**

та Порядок планування та фінансування природоохоронних заходів з фонду охорони навколишнього природного середовища, де визначити створення Служби екологічного контролю та моніторингу об'єднаної територіальної громади, як природоохоронний захід.

Для отримання об'єктивної картини щодо екологічних ризиків для довкілля, включаючи здоров'я населення, створюється можливість здійснювати закупівлі обладнання для визначення якості повітря, поверхневих та ґрунтових вод, ґрунту тощо, електротранспорту, підготовки фахівців з Фонду охорони навколишнього природного середовища. Наявність сучасних інформаційних "хмарних" технологій дозволяє агрегувати інформацію з різних автоматизованих вимірювальних приладів.

Таким чином, можна говорити про перспективу посилення системи екологічного моніторингу "знизу". Реформування, за наявних фінансових, організаційних та кадрових ресурсів в межах існуючої нормативно-правової бази, доцільно здійснити на основі взаємодії центральних органів виконавчої влади та місцевого самоврядування. Наявність об'єктивних даних екологічного моніторингу, взаємодія з громадськими екологічними інспекторами та громадськими організаціями, Міністерством екології та природних ресурсів, іншими органами державної влади дозволить здійснювати не тільки моніторинг, але й контроль за порушеннями.

В межах пілотного проекту, необхідно налагодити взаємодію між об'єднаними територіальними громадами та Міністерством екології та природних ресурсів про взаємодію та співробітництво у забезпеченні екологічного контролю. Таким чином, це буде сприяти передачі інформації про підприємства, що створюють екологічні ризики для довкілля та здоров'я населення до органів державної влади, що відповідають за екологічний контроль а їх діяльність координується Міністром екології та природних ресурсів, до правоохоронних органів.

Можна прогнозувати ймовірність розвитку системи екологічного контролю і моніторингу шляхом передачі частини ресурсів та повноважень від центральних органів виконавчої влади на місця в сфері екологічного контролю та моніторингу, на основі положень Статті 143 Конституції України "Органам місцевого самоврядування можуть надаватися законом окремі повноваження органів виконавчої влади. Держава фінансує здійснення цих повноважень у повному обсязі за рахунок коштів Державного бюджету України або шляхом віднесення до місцевого бюджету у встановленому законом порядку окремих загальнодержавних податків, передає органам місцевого самоврядування відповідні об'єкти державної власності. Органи місцевого самоврядування з питань здійснення ними повноважень органів виконавчої влади підконтрольні відповідним органам виконавчої влади."

Висновки:

- Є багато бар'єрів реформування державної системи екологічного контролю та моніторингу, а саме: несприйняття стейкхолдерами суперповноважень нової Державної природоохоронної служби, конкуренція за повноваження

між ЦОВВ, інституційна неспроможність держави економічно та кадрово забезпечити реформу в повному обсязі та токсичний імідж державних органів екологічного нагляду та контролю, що складався десятиріччями.

- Реалізація реформи системи екологічного контролю та моніторингу є тривалим, громіздким та витратним проектом, який можливо здійснити лише поетапно.
- На першому етапі, за наявних фінансових, організаційних та кадрових ресурсів в межах гнітючої нормативно-правової бази, реформування доцільно здійснити на основі взаємодії центральних органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, шляхом створення допоміжних Служб екологічного контролю та моніторингу в об'єднаних територіальних громадах та інших органах місцевого самоврядування - "Зелена варта".

Рекомендації:

Пропонується створення пілотного проекту "Зелена варта" для здійснення екологічного контролю та моніторингу в декількох об'єднаних територіальних громадах.

- консультації зі стейкхолдерами – об'єднаними територіальними громадами, громадськими активістами, екологічною громадськістю, Міністерством екології та природних ресурсів, бізнесом;
- визначення модельних ОТГ з авторитетними місцевими керівниками, які зможуть реалізувати пілотний проект з організації "Зеленої варти", як природоохоронного інструменту об'єднаних територіальних громад;
- укладання угоди між Міністерством екології та природних ресурсів та об'єднаними територіальними громадами щодо взаємодії та взаємодопомоги;
- прийняти Положення про фонд охорони навколишнього природного середовища (або внести доповнення до нього), Порядок планування та фінансування природоохоронних заходів з фонду охорони навколишнього природного середовища, де визначити створення Служби екологічного контролю та моніторингу об'єднаної територіальної громади, як природоохоронного заходу в межах пілотного проекту "Зелена Варта";
- надання Міністерством екології та природних ресурсів методичної та організаційної допомоги у підготовці зелених вартових;
- підтримка у залученні організаційної, матеріальної та фінансової допомоги для матеріально-технічного оснащення, підготовки кадрів, методичного супроводу Зеленої Варти;

Нормативні засади регулювання здійснення контролю органами місцевого самоврядування

Закон про місцеве самоврядування та Закон про охорону природи передбачають можливість делегування частини функцій нагляду за станом довкілля та використанням природних ресурсів на органи місцевого самоврядування.

Відповідно до статті 16 ЗУ "Про місцеве самоврядування в Україні" матеріальною і фінансовою основою місцевого самоврядування є рухоме і нерухоме майно, доходи місцевих бюджетів, інші кошти, земля, природні ресурси, що є у комунальній власності територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах, а також об'єкти їхньої спільної власності, що перебувають в управлінні районних і обласних рад.

Згідно до положень статті 26 вищевказаного Закону України до виключної компетенції селищних та міських рад відноситься:

- вирішення відповідно до закону питань про надання дозволу на спеціальне використання природних ресурсів місцевого значення, а також про скасування такого дозволу,
- прийняття рішень про організацію територій і об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення та інших територій, що підлягають особливій охороні;
- внесення пропозицій до відповідних державних органів щодо оголошення природних та інших об'єктів, що мають екологічну, історичну, культурну або наукову цінність, пам'ятками природи, історії або культури, які охороняються законом,
- прийняття рішень про оголошення в місцях масового розмноження та вирощування потомства дикими тваринами "сезону тиші" з обмеженням господарської діяльності та добуванням об'єктів тваринного світу;

У відповідності до статті 28 та 31 вищевказаного Закону України до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належать:

- залучення на договірних засадах коштів підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності, розташованих на відповідній території, та коштів населення, а також бюджетних коштів на будівництво, розширення, ремонт і утримання на пайових засадах об'єктів соціальної і виробничої інфраструктури та на заходи щодо охорони навколишнього природного середовища;
- здійснення в установленому порядку державного контролю за дотриманням законодавства, затвердженої містобудівної документації при плануванні та забудові відповідних територій;
- зупинення у випадках, передбачених законом, будівництва, яке проводиться з порушенням містобудівної документації і проектів окремих об'єктів, а також може заподіяти шкоди навколишньому природному середовищу;

- здійснення контролю за забезпеченням надійності та безпечності будинків і споруд незалежно від форм власності в районах, що зазнають впливу небезпечних природних і техногенних явищ та процесів;
- організація охорони, реставрації та використання пам'яток історії і культури, архітектури та містобудування, палацово-паркових, паркових і садибних комплексів, природних заповідників;

У відповідності до статті 33 ЗУ «Про місцеве самоврядування в Україні» до відання виконавчих органів сільських, селищних та місцевих рад, зокрема, належать питання:

- підготовка і внесення на розгляд ради пропозицій щодо встановлення ставки земельного податку, розмірів плати за користування природними ресурсами, вилучення (викупу), а також надання під забудову та для інших потреб земель, що перебувають у власності територіальних громад; визначення в установленому порядку розмірів відшкодувань підприємствами, установами та організаціями незалежно від форм власності за забруднення довкілля та інші екологічні збитки; встановлення платежів за користування комунальними та санітарними мережами відповідних населених пунктів;
  - підготовка і подання на затвердження ради проектів місцевих програм охорони довкілля, участь у підготовці загальнодержавних і регіональних програм охорони довкілля;
  - підготовка і внесення на розгляд ради пропозицій щодо прийняття рішень про організацію територій і об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення та інших територій, що підлягають особливій охороні; внесення пропозицій до відповідних державних органів про оголошення природних та інших об'єктів, що мають екологічну, історичну, культурну або наукову цінність, пам'ятками природи, історії або культури, які охороняються законом, підготовка і внесення на розгляд ради пропозицій щодо прийняття рішень про оголошення в місцях масового розмноження та вирощування потомства дикими тваринами "сезону тиші" з обмеженням господарської діяльності та добуванням об'єктів тваринного світу;
  - здійснення контролю за дотриманням земельного та природоохоронного законодавства, використанням і охороною земель, природних ресурсів загальнодержавного та місцевого значення, відтворенням лісів;
- погодження клопотань про надання дозволу на спеціальне використання природних ресурсів загальнодержавного значення;
- визначення території для розміщення відходів відповідно до законодавства;
  - здійснення контролю за діяльністю суб'єктів підприємницької діяльності у сфері поводження з відходами;
  - створення та забезпечення функціонування місцевих екологічних автоматизованих інформаційно-аналітичних систем, які є складовою мережі загальнодержавної екологічної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи забезпечення доступу до екологічної інформації;

- здійснення контролю за додержанням юридичними та фізичними особами вимог у сфері поводження з побутовими та виробничими відходами та розгляд справ про адміністративні правопорушення або передача їх матеріалів на розгляд інших державних органів у разі порушення законодавства про відходи;

Згідно до положень Закону України "Про охорону навколишнього природного середовища" Місцеві ради несуть відповідальність за стан навколишнього природного середовища на своїй території і в межах своєї компетенції: а) забезпечують реалізацію екологічної політики України, екологічних прав громадян; б) дають згоду на розміщення на своїй території підприємств, установ і організацій у порядку, визначеному законом; в) затверджують з урахуванням екологічних вимог проекти планування і забудови населених пунктів, їх генеральні плани та схеми промислових вузлів; г) видають (переоформлюють, видають дублікати, анулюють) дозволи на спеціальне використання природних ресурсів місцевого значення у випадках, передбачених законом; д) затверджують місцеві екологічні програми; е) організовують вивчення навколишнього природного середовища; є) створюють і визначають статус резервних, в тому числі й валютних, фондів для фінансування програм та інших заходів щодо охорони навколишнього природного середовища; з) забезпечують інформування населення про стан навколишнього природного середовища, функціонування місцевих екологічних автоматизованих інформаційно-аналітичних систем; и) організують роботу по ліквідації екологічних наслідків аварій, залучають до цих робіт підприємства, установи та організації, незалежно від їх підпорядкування та форм власності, і громадян; і) приймають рішення про організацію територій та об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення та інших територій, що підлягають особливій охороні; ї) здійснюють контроль за додержанням законодавства про охорону навколишнього природного середовища. Місцеві ради можуть здійснювати й інші повноваження відповідно до цього та інших законів України.

В цьому контексті необхідно зазначити, що відповідно до статті 20 (2) ЗУ "Про охорону навколишнього природного середовища" до компетенції центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику із здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, у сфері охорони навколишнього природного середовища належить, зокрема, організація і здійснення у межах компетенції державного нагляду (контролю) за додержанням центральними органами виконавчої влади та їх територіальними органами, місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування в частині здійснення делегованих їм повноважень органів виконавчої влади, підприємствами, установами та організаціями незалежно від форми власності та господарювання, громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, а також юридичними особами - нерезидентами вимог природоохоронного законодавства.

Таким чином, органи місцевого самоврядування, згідно чинного законодавства, вже наділені повноваженнями щодо здійснення контролю за додержанням законодавства про охорону навколишнього природного середовища.

Статтею 219 Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачено, що виконавчі комітети сільських, селищних, міських рад розглядають справи про адміністративні правопорушення, передбачені статтями 92, 99 (коли правопорушення вчинено громадянином), статтями 104, 141, 142, 152, 159, статтею 175-1 (за порушення, вчинені у місцях, заборонених рішенням відповідної сільської, селищної, міської ради), статтею 179, статтею 180 (крім справ щодо батьків неповнолітніх або осіб, які їх замінюють), частиною четвертою статті 181, частиною першою статті 182, статтями 183, 186-1, 197, 198. Від імені виконавчих комітетів сільських, селищних, міських рад розглядати справи про адміністративні правопорушення, передбачені статтями 197, 198 цього Кодексу (при накладенні адміністративного стягнення у вигляді попередження в центрі надання адміністративних послуг), мають право адміністратори центрів надання адміністративних послуг.

Разом з тим, статтями КУпАП, що встановлюють відповідальність за адміністративні правопорушення у сфері охорони природи, використання природних ресурсів та охорони культурної спадщини є статті 52 – 92. Таким чином, логічним видається необхідність розширення повноважень виконавчих комітетів сільських, селищних, міських рад розглядати справи про адміністративні правопорушення за наступними статтями КУпАП:

- 52 (псування та забруднення земель),
- 63 (незаконне використання земель лісового фонду),
- 65 (незаконна порубка лісових культур),
- 70 (самовільне сінокосіння),
- 73 (засмічення лісів відходами),
- 75 (знищення відмежування знаків в лісах),
- 77 (порушення вимог пожежної безпеки в лісах)
- 91 (порушення правил охорони та використання ПЗФ)

Використання коштів спеціального фонду місцевих бюджетів на здійснення природоохоронних заходів у 2016 р.

Загальна сума надходжень екологічного податку за 2016 р. – 3 368,3 млн. грн.

грн. Крім того, сплачені в 2016 р. борги за минулі періоди за заподіяну шкоду довкіллю становили 8,4 млн. грн.

В 2016 р. збільшилося надходження коштів від сплати екологічного податку за рахунок збільшення обсягів викидів, переходу теплоелектростанцій на мазут і вугілля. Найбільші платники – металургійна, добувна, переробна промисловість, паливно-енергетичний комплекс.

Структура надходжень. 90 % надходжень були отримані в таких областях – Донецька, Дніпропетровська, Запорізька, Івано-Франківська, Луганська, Вінницька, Харківська, Київська, Львівська, Полтавська. Із них **77%** становлять надходження **за викиди в атмосферу** стаціонарними джерелами забруднення, **21%** - **за розміщення відходів**, **2%** - **за скиди в водні об'єкти**. Крім того, суттєві надходження за викиди в атмосферу у Черкаській обл., за скиди у водні об'єкти – в Одеській та у м. Києві, за розміщення відходів – в Кіровоградській та Миколаївській.

Найбільшим джерелом надходжень є платежі **за викиди в атмосферу** стаціонарними джерелами забруднення (близько 2,34 млрд). Надходження Івано-Франківської обл. в 3.4 р менші ніж в Донецькій обл., а в Дніпропетровській – в 2 р. менше ніж в Донецькій.

Найменше джерело надходжень - **екологічний податок за розміщення відходів**, який в 2016 р. склав близько 633,6 млн. грн. Найбільшими були надходження в Дніпропетровській та Донецькій обл. (62,4% від надходжень по 10 обл.). Відсоток цього виду надходжень від загальної суми надходжень коливається від 2,4% у Київській до 7,8% у Полтавській обл.

Видатки за рахунок екологічного податку здійснювалися за 4 бюджетними програмами Мінприроди:

1. «Здійснення **природоохоронних заходів**» (найбільша стаття витрат, за період 2012 по 2014 р.р. – 1 762,2 млн грн., в 2015 р. – 384,2 млн з загального ф. і 9,9 млн з спец.ф., в 2016 р. – 221,7 млн. з заг.ф. та 10.6 млн зі спецфонду, в 2017 р. 348,8 млн з заг.ф. і 11,4 млн зі спецфонду.)
2. «Фінансове забезпечення цільових проектів **екологічної модернізації підприємств**» (витрати були здійснені лише в 2013 р у розмірі 481 млн. грн.)
3. «Зміцнення матеріально-технічної бази і **методологічне забезпечення Державної екологічної інспекції України та її територіальних органів**», (фінансування в 2012-2014 р. на загальну суму 78 млн. грн.)
4. «Захист від **шкідливої дії вод** сільських населених пунктів та сільськогосподарських угідь» (було витрачено близько 288 млн. грн з період з 2012 по 2015, та по 200 тис. грн з загального фонду в 2016 та 2017 р.)

Незважаючи на ріст надходжень починаючи з 2013 р., додаткові природоохоронні заходи не здійснювалися, оскільки в результаті внесення змін до Бюджетного кодексу (від 28.12.2014 № 79-VIII) в 2015 р. кошти від сплати екологічного податку було перенаправлено до загального фонду. Внаслідок чого, в 2015 р. природоохоронні заходи за рахунок загального фонд місцевих бюджетів не здійснювалися, а за кошти з екологічного податку фінансувались заходи не цільового призначення. Таким чином, зміни в законодавстві в 2015 р. негативно вплинули на ефективність планування й реалізацію місцевими органами влади природоохоронних заходів.